KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 18.9.2008
SEK(2008) 2445

PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE

Průvodní dokument ke

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ

„Mnohojazyčnost: přínos pro Evropu i společný závazek“

SOUHRN POSOUZENÍ DOPADŮ

{KOM(2008) 566 v konečném znění}
{SEK(2008) 2443}
{SEK(2008) 2444}

Tato zpráva je závazná pouze pro útvary Komise, které se podílely na její přípravě, a nepředjímá konečnou podobu žádného rozhodnutí, které má Komise učinit.

SHRNUTÍ

Zpráva o posouzení dopadů se zaměřuje na současnou situaci, pokud jde o politiku mnohojazyčnosti, a navrhuje posílit činnost v této oblasti. Doprovází návrh sdělení Komise „Mnohojazyčnost: přínos pro Evropu i společný závazek“ (č. 2008/EAC/004 v plánu agendy).

Jazyková rozmanitost je klíčovým dlouhodobým rysem Evropské unie, jejíchž 500 milionů občanů hovoří 23 různými úředními jazyky a 60 dalšími jazyky, jimiž se hovoří jen v určitých oblastech nebo v rámci určitých skupin, nemluvě o více než 300 různých jazycích, které s sebou přinášejí přistěhovalci. Podle odhadů žije v současnosti v rámci Evropské unieobčané přinejmenším 175 různých národností. Tuto současnou mozaiku národních menšin a kultur ještě obohacují migrační toky. V takovém kontextu v posledních letech dochází stále častěji k interakci lidí hovořících různými jazyky, a to i díky narůstající mobilitě v rámci Evropy, migračním tokům z třetích zemí a globalizaci. Tento trend bude s největší pravděpodobností pokračovat a v dalších letech nabývat na síle. Situace s sebou přináší dva hlavní problémy, jimiž se zabývá toto posouzení dopadů[1]:

1) Znalosti cizích jazyků jsou nadále nedostatečné. Evropané si dosud neosvojili znalost dvou dalších jazyků kromě svého mateřského, jak žádala Rada na zasedání v Barceloně;

2) Evropští občané, společnosti a poskytovatelé služeb si plně neuvědomují přínos i závazky, které se s jazykovou rozmanitostí v Evropě pojí.

Definice problému se opírá o údaje a zpětnou vazbu získané v návaznosti na předchozí sdělení o mnohojazyčnosti[2] (2007) a během devítiměsíčního procesu konzultace (2007–2008).

Předchozí sdělení o mnohojazyčnosti a jazykové rozmanitosti stanovila plán činnosti až do let 2006–2007 a žádala revizi a další možná opatření. Posouzení pokroku a provádění za rok 2007 ukazuje, že ač došlo k evidentnímu zlepšení situace (zejména v oblasti jazykového vzdělávání na základních a středních školách), je třeba v provádění plánu pokračovat a především zintenzívnit úsilí v oblasti celoživotního učení, přičemž značnou pozornost je třeba věnovat neformální výuce jazyků a jazykové rozmanitosti v místním prostředí.

Pokud jde o **proces konzultace**, členské státy, evropské orgány a zúčastněné strany se shodly na:

oblasti působnosti politiky mnohojazyčnosti:

- Jazyková a kulturní rozmanitost je vnímána jako dlouhodobý rys evropské společnosti: většina lidí oceňuje její význam a uvědomuje si potřebu jejího efektivního a rozumného řízení. Většina respondentů nepovažuje přechod na jediný jazyk za možnou alternativu.

---

1 Institucionální mnohojazyčnost (tj. jazyky používané Evropskou komisí pro vnitřní komunikaci a komunikaci s občany: publikace/ překlady/ tlumočení) stojí mimo záběr tohoto posouzení dopadů a souvisejících politických aktivit. Ačkoli institucionální mnohojazyčnost souvisí s jazyky, její problémy, cíle a možnosti jsou jiné a rozhodlo se, že se boudou řešit odděleně.

2 KOM(2003) 449 v konečném znění, KOM(2005) 596 v konečném znění, KOM(2007) 554 v konečném znění.

- Jazyková politika podporující pouze učení se úředním jazykům EU je pro současnou společnost, kde se denně setkávají občané (a obyvatelé) hovořící mnoha různými jazyky, příliš omezená.

- Učení se jazykům by mělo být zasazeno do perspektivy celoživotního vzdělávání.

- Mnohojazyčnost je transverzálním problémem, který má dopad na konkurenceschopnost i evropské občanství a měla by se prosazovat v řadě různých politik překračujících oblast vzdělávání.

- Podpora jazykové rozmanitosti by si neměla klást za jediný cíl zachování jazyků, naopak, měla by klást důraz na dialog jednotlivých jazyků a komunit.

- Každý občan potřebuje specifický soubor jazykových znalostí, které závisí na jeho osobních zájmech a konkrétním místě, kde žije, jakož i na jeho rodinném a profesionálním zázemí.

metodách:

- Členské státy a Komise by měly vypracovat jazykovou politiku na podporu jazykové rozmanitosti a rozvoje prostředí příznivého pro jazyky, a to prostřednictvím rozšíření palety vyučovaných jazyků, uznávání a udržování jazykových znalostí a motivace k získávání dalších.

- Celoživotní učení se jazykům je klíčem k získání jazykových znalostí: začít brzy, udržet motivaci během celé školní docházky i základního odborného vzdělávání a pokračovat v učení se jazykům i během dospělosti.

- Mělo by se lépe využívat neformálního jazykového vzdělávání podporou přístupu k multimédiím, virtuální nebo fyzické mobility a kulturních výměn. Takový způsob jazykového vzdělávání je efektivní, neboť lidem umožňuje učit se kdy, kde a jak jim to vyhovuje a přitom dává lidem z různých prostředí příležitost ke komunikaci, k objevování a porovnávání různých způsobů myšlení.

- Místní komunity, poskytovatelé služeb a společnosti by měli vzít v úvahu, že často poskytují služby občanům a zákazníkům hovořícím různými jazyky a měli by proto vyvinout strategie, které by tyto specifické jazykové potřebyzohledňovaly.

Přidaná hodnota nového sdělení spočívá v tom, že:

- se bude pokračovat v úsilí zaměřeném na dosažení cíle mateřský jazyk plus dva další jazyky prostřednictvím jasnějšího vymezení oblastí a cílových skupin, které zaostávají (studenti odborného vzdělávání, dospělí s nízkou kvalifikací a migranti) a kterým předchozí sdělení věnovala menší pozornost.

- se mnohojazyčnost zakotví v širším kontextu „procesu růstu a zaměstnanosti“ zvyšováním povědomí o přínosu jazykové rozmanitosti a jejím vlivu na mezikulturní dialog.

Mnohojazyčnost se v tomto kontextu objevuje jako součást externích politik EU, jak bylo nedávno zdůrazněno na kulturním summitu Euromed[3].

- se bude prosazovat mnohojazyčnost v příslušných politikách na evropské úrovni a že se uskuteční spolupráce s členskými státy a zúčastněnými stranami s cílem zajistit společné stanovení cílů a jejich plnění na té nejvhodnější úrovni

Z toho vyplývají **dva obecné cíle** politiky mnohojazyčnosti:

1) umožnit občanům zvládnutí dvou jazyků kromě jejich mateřštiny (krátce: „mateřský jazyk plus dva další“);

2) zvýšit povědomí o jazykové rozmanitosti evropské společnosti a ukázat tuto rozmanitost jako výhodu pro mezikulturní dialog a konkurenceschopnost.

Pokud jde o **provádění** plánu, prvním pracovním cílem bude zajistit, aby se mnohojazyčnost důsledně podporovala ve výše uvedených evropských politikách, a to za pomoci **principu prosazování** a co nejlepšího využití finanční podpory poskytované v rámci existujících evropských programů. Podle zásady subsidiarity odpovídají za klíčová rozhodnutí v těchto otázkách členské státy, přičemž se při provádění programu neobejdou bez několika zúčastněných stran (poskytovatelé vzdělání, sociální partneři, místní orgány, atd.). Druhým pracovním cílem bude proto **pracovat v partnerství s členskými státy a zúčastněnými stranami** a podporovat je v dosahování společných cílů a přijímání principu prosazování na jejich dané úrovni.

V souvislosti s plněním těchto cílů byly zvažovány různé možnosti:

1) Žádné další kroky spolu s členskými státy a žádné strategické využívání programů EU (princip prosazování);

2) Využití regulačních nástrojů (doporučení);

3) Využití otevřené metody koordinace: vydání sdělení Komise, kterým se připraví půda pro spolupráci s členskými státy, a jeho schválení ostatními evropskými orgány. Prosazování mnohojazyčnosti v rámci současných programů a iniciativ EU.

Při porovnávání výhod a slabin uvedených možností se GŘ pro vzdělávání a kulturu rozhodlo navrhnout možnost 3, která by Komisi – ve spolupráci se členskými státy a zúčastněnými stranami – umožnila řešit konkrétní úkoly mnohojazyčnosti a nalézat vhodná řešení. Tato možnost, která zároveň nejlépe koresponduje s očekáváním členských států a zúčastněných stran, je v souladu se zásadou subsidiarity a nabídla by nejlepší základ pro zvyšování povědomí o úkolech a problémech a dosahování skutečného pokroku při jejich řešení.

Pokud jde o způsob podpory mnohojazyčnosti v rámci politik a programů Komise, možnost programu výdajů pro mnohojazyčnost byla zamítnuta, neboť mnohojazyčnost je transverzálním cílem velmi odlišných politik (vzdělávání, kultura, média, zaměstnanost,

---

[3] *Schválené závěry třetí euro-středomořské konference ministrů kultury v Athénách* 29.–30. května 2008; Vyhlášení předsednictva na konferenci Nová paradigmata, nové modely – kultura ve vnějších vztazích EU, Ljubljana, 13. – 14. května http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/kulturno_sodelovanje/nove_paradigme_novi_modeli_kultura_v_zunanjih_odnosih_eu/.

sociální začleňování, výzkum...) a jejich podpora mimo jejich přirozené kontexty se nejeví jako vhodná či efektivní. Proto se za reálnou možnost považovalo prosazování mnohojazyčnosti v rámci příslušných politik a programů Komise. Mezi těmito programy jsou klíčové: všechny typy programů celoživotního učení, podpora jazykového vzdělávání prostřednictvím strukturálních fondů, jazykové integrační kurzy pro přistěhovalce podporované ze strany GŘ JLS (oblast spravedlnosti, svobody a bezpečnosti), programů Mládež v akci a Občané pro Evropu, umělecké překlady podporované v rámci programu Kultura, program Média, výzkumný program a informační technologie.

S ohledem na tyto úvahy a na omezené možnosti přímé činnosti Komise lze u zvolených možností v závislosti na míře úsilí členských států a zúčastněných stran při provádění doporučené strategie předpokládat tyto hospodářské a sociální dopady:

- Hospodářské dopady: díky příznivému vlivu jazykových znalostí na zaměstnatelnost a konkurenceschopnost občanů bude mít nová strategie definovaná ve sdělení pravděpodobně pozitivní vliv na mezinárodní obchod a přeshraniční investice, technologický rozvoj a inovace, počet a kvalitu pracovních míst a vztahy se třetími a zámořskými zeměmi.

- Sociální dopady: strategie bude pravděpodobně mít pozitivní vliv na sociální začleňování, jakož i správu a participaci, neboť jazykové znalosti jsou předpokladem mezikulturního dialogu.

Pokud jde o náklady: provádění doporučených činností nepovede na úrovni Komise ke zvýšení rozpočtu. Cílem je efektivnější využívání stávajících programů na podporu mnohojazyčnosti, a to prostřednictvím:

- ucelenějšího přístupu (tj. konzistentního prosazování podpory jazykové rozmanitosti, přihlédnutí k jazykovým otázkám v rámci jednotlivých projektů a iniciativ);

- větší součinnosti mezi členskými státy (tj. jejich podpora v plnění společných cílů prostřednictvím iniciativ Komise a výměny osvědčených postupů).

Pokud jde o členské státy, ve sdělení se v souladu s již odsouhlasenými cíli na úrovni EU, jako je barcelonský cíl „mateřský jazyk plus dva další“, doporučují obecné a pracovní cíle a navrhují se způsoby jejich dosahování, přičemž jejich vlastní provádění zůstane v kompetenci členských států. Ve sdělení Komise se bude prosazovat všeobecný princip spočívající v doporučení, aby se činnosti prováděly blízko občanům a přitom se zohlednily místní jazykové potřeby a spojování zdrojů z podnikatelské oblasti, občanské společnosti a místních orgánů, a to za účelem jejich co nejefektivnějšího využití.

Pokud jde o monitorování, již existující meziútvarová skupina pro mnohojazyčnost by mohla zajistit koordinovaný přístup s Komisí a prosazovat mnohojazyčnost v příslušných evropských programech a iniciativách prostřednictvím intervencí na programové úrovni (tematické priority, rozpočet na jazykovou přípravu a jazykové činnosti, odpovídající monitoring atd.). Navazující činnosti v členských státech se zajistí prostřednictvím pracovní skupiny vysokých představitelů členských států na základě již existující pracovní skupiny pro jazyky. Komise s cílem udržet politiku mnohojazyčnosti ve středu zájmu a zajistit pravidelnou revizi pokroku doporučí, aby evropské orgány každoročně věnovaly část svého programu debatě o této politice. Pokud jde o Radu, navrhne Komise zahrnutí mnohojazyčnosti do probíhající agendy Rady pro vzdělávání.

Komise bude pravidelně aktualizovat dostupné ukazatele a zváží možnost financování průzkumů méně prozkoumaných oblastí (jako je podnikatelská sféra a poskytovatelé služeb). Pokud jde o prosazování, Komise by měla zajistit, aby se při hodnocení příslušných programů a politik EU braly odpovídajícím způsobem v úvahu problematika jazyků. Komise bude podporovat členské státy a zúčastněné strany v tom, aby při vyhodnocování politik a strategií na své úrovni zohledňovaly jazykovou otázku. Komise v roce 2012 provede celkovou revizi dosaženého pokroku a podá o zjištěných skutečnostech zprávu Evropskému parlamentu a Radě. Za tímto účelem budou členské státy vyzvány k tomu, aby podaly zprávu o dosaženém pokroku do konce roku 2011.